

125 JAAR SIERDUIVEN

Tekst: Jean le Blanc

Wat is 125 jaar in historisch perspectief gezien, eigenlijk helemaal niets! Gezien de leeftijd van onze planeet, staat dit getal gelijk aan een 'zuchtje' wind. Toch is 125 jaar meer dan een mensenleeftijd en als dan een specifiek blad voor kleindieren haar 125 jarig jubileum mag vieren, dan is dat zeker memorabel. Wij blikken hier terug op de sierduivensport gedurende die periode en voor de volledigheid, kijken we ook nog verder terug.

Detail van het schilderij 'De Hoenderhof' van d'Hondecoeter, ca. 1660-1665 met een prachtig gedetailleerd geschilderde ringslager.

Terug in de tijd

Met uw goedvinden ga ik eerst even wat verder terug in de tijd. Waarom is de mens door de tijd heen toch zo gefascineerd geraakt door vogels, en in ons geval duiven. Komt dat door de wens om te kunnen vliegen, vrij te willen zijn, niet gehinderd door grenzen en je zo te kunnen verplaatsen? Inmiddels doen we dat ook middels vliegtuigen, maar de techniek hebben we toch van de vogels afgekeken.

Duiven bestonden al in de verre oudheid. De duif behoort tot één van de allereerste diersoorten, die als huisdier werd gehouden. Het domesticeren van duiven heeft in de alleroudste tijden plaatsgevonden. De aard en het karakter van de duiven leenden zich daar bijzonder voor en door alle tijden heen

Vooraanzicht van het boek 'Ornithologiae' van Ulyssis Aldrovandi. Dit boek beschreef voor het eerst de rasduivenfokkerij in Nederland in 1599. (foto Wikipedia).

'Spiegel-Vinkduiven' van C.S.Th. van Gink, uit het boek 'De Kleurduiven' van C.A.M. Spruijt (1926). Dit boek vormde het begin van de beroemde 'Handboekenserie' van Spruijt. (Archief W. Halsema).

Nonduif uit 'Fancy Pigeons' van J.C. Lyell (1887). De Nonduif is van oorsprong een Nederlands ras, maar de Engelsen hebben het veredeld. (Archief W. Halsema).

hebben duiven zich in de onmiddellijke nabijheid van mensen opgehouden. Vooral in de oosterse landen, waar de meeste tamme duivenrassen vandaan komen, wonen ze nog steeds met mensen onder één dak. Al snel bemerkte de mens de bijzondere eigenschappen van de duif, de gehechtheid aan zijn onderkomen en het uitstekend ontwikkelde oriënteringsvermogen.

Naar schatting werd de duif reeds 4500 jaar v. Chr. als huisdier gehouden. In Mesopotamië (het huidige

Irak) zijn terracottabeeldjes gevonden met daarop duidelijke afbeeldingen van duiven.

In Egypte kende men tamme duiven al sinds de tweede dynastie, ongeveer 3000 jaar v. Chr.

In die tijd werden duiven voor het plezier en nut gehouden. Naast het vlees was de stikstofrijke duivenmest ook belangrijk. In de oudheid werden duiven al gebruikt voor het overbrengen van berichten. Al snel werden er onderkomens (torens) met nestgelegenheden voor duiven gebouwd. Zo kon men de mest verzamelen en de jonge duiven er na een aantal weken eenvoudig uithalen om ze te consumeren. Landen als Egypte, Turkije, Perzië (Iran), Afghanistan en ook India kenden deze cultuur. De oude Grieken en Romeinen zetten deze cultuur voort en gebruikten de duiven steeds meer voor het overbrengen van berichten.

Aanhankelijk aan mensen

Volgens de Duitse ornitholoog en duivendeskundige Heinrich Dietz is de duif naar de mens gekomen en niet andersom. De in Frankfurt geboren Dietz (1822 tot 1911) was een grootheid op het gebied van (ras)sierduiven. Volgens hem heeft de duif van nature géén afhankelijkheid voor de mens, maar wel voor zijn woonverblijf. Haar eerste zorg is het zoeken naar een geschikte verblijfplaats, pas daarna zoekt hij naar voedsel. De meest geschikte verblijfplaatsen zijn in de regel dicht gelegen bij mensen. De duif is voornamelijk een graanetende vogel. Daarom werd zij het eerst gedomesticeerd in de buurt van volkeren die akkerbouw bedreven. Het is meer de liefhebberij dan de behoefte geweest, dat de duif tot huisdier is gevormd. De liefde voor de duif en de vreugde die men beleeft aan het nestelen van een duivenpaartje in zijn directe nabijheid, hebben vanaf het begin tot de dag van vandaag tot de verbeelding gesproken. Bij de meeste (West-

De eerste gekleurde duiventekeningen stonden vermeld in ornithologische werken. Hier zijn een Valkenet (boven), een Meeuw (midden) en een Rotsduif (onder) afgebeeld, uit Buffon, 1825. (Archief W. Halsema).

Aziatische volkeren is de duif een heilig dier en ziet men haar als het lam onder de vogels.

Verder vertelt Dietz nog iets over de Nederlanders: "Eigenaardig is het dat het anders zo flegmatische volk der Nederlanders in zijn liefhebberijen zo licht tot hartstochtelijkheid vervalt. Zo moet ten tijde van Aldrovandi de rasduivenfokkerij in de Nederlanden hartstochtelijk bedreven zijn". Deze conclusie trekt Dietz uit beschrijvingen van de Italiaanse natuurwetenschapper Ulysses Aldrovandi, de eerste wetenschappers uit de 16e eeuw, die in de lage landen rasduiven beschreef in zijn boek 'Ornithologiae'.

Heerlyck recht

Pas aan het einde van de middeleeuwen begon de bloei van het houden van duiven in West-Europa. Het waren de zeevaarders die allerlei tot dan toe onbekende sierduivenrassen, waaronder vele vliegduiven, naar Europa haalden. Omdat Nederland rond 1500 één van de belangrijkste zeevarende naties ter wereld was (VOC), werd Amsterdam een belangrijke doorvoerhaven naar andere steden.

In landen als Frankrijk, Engeland en Duitsland verschenen het eerst bij kastelen en kloosters duiventorens en tillen. Daarna verschenen ze ook in ons land bij kastelen en landgoederen en werd het bezit van duiven gekoppeld aan het 'Heerlyck recht'. Dat betekende dat de gewone burger of landbouwer geen duiven mocht houden, dat was

De eerste gekleurde duivenplaten in een Nederlands boek stonden vermeld in 'De Vogelwereld' van A. Nuyens, 1886 en getekend door Jean Bungartz. Hier zijn een aantal wratduiven afgebeeld. (Archief W. Halsema).

bij wet geregeld. Alleen de adel en de geestelijken mochten gebruik maken van het vruchtgebruik van duiven.

De Staten-Generaal vaardigen in 1642 een verbod uit op het schieten van duiven die tot het 'duyfhuis' of 'duyvenkot' van iemand behoorden, die dat in eigendom of leen bezat. Nadat de heerlijke rechten door Napoleon in 1798 waren opgeheven, werden ze begin 19e eeuw weer in ere hersteld. De eigenaar van zo'n onderkomen moest ieder jaar bij de commissaris van de provincie een verzoekschrift indienen om zijn duiventoren of til te mogen behouden. Toen in 1955 de nieuwe jachtwet in werking trad werden deze bepalingen opgeheven.

Vliegen met duiven

Inmiddels waren de duiven wijd verbreid over de lage landen. Vooral onze zuiderburen hielden zich intensief bezig met de vliedsport. Omdat deze duiven ook gebruikt werden voor het overbrengen van berichten, kregen zij de naam 'Postduif' (in België 'Reisduif').

Rond 1800 werd al veel met duiven 'gespeeld'. Omstreeks 1810 werden in Gent prijsvluchten gehouden met kleine kroppers, die in Brugge, Rijssel en Antwerpen werden losgelaten. De vreugde was enorm bij terugkeer van de eerste duif en iedere Gentenaar wilde deze rariteit aanschouwen.

Er waren in de zuidelijke Nederlanden (thans België) veel soorten vliegduiven, maar het zou nog vele jaren duren voordat de huidige postduivenrassen hun suprematie zouden bewijzen. De Belgen komt deze eer toe! Maar snel kreeg deze hobby ook in Nederland vele aanhangers. De eerste postduivenvereniging bij ons was 'La Colombe' die in 1844 te Maastricht werd opgericht en al snel volgden er vele andere verenigingen in ons land. De liefhebberij om met duiven te 'spelen' was zeer populair. Amsterdam met zijn tuimelaars en hoogvliegers, maar ook in steden als Hamburg, Bremen, Berlijn en Wenen en in de kuststeden langs de hele Oostzee vlogen grote zwermen locale duivenrassen over de daken. In Groningen kende men de 'Slenken', in Den Haag de 'holle kroppers'. Antwerpen en Brussel de Smerle of Smierel en ook de Ringslagers. In Engeland de Tipplers, de platvliegers voor hoog- en duurvliegen.

Duivenverenigingen

In Nederland begon men zich eind 19e eeuw te organiseren. Als mijn informatie juist is, dan zijn van de bestaande sierduivenverenigingen, de Groninger Sierduivenclub en de speciaalclub 'De Holle Kropperclub', de oudste van Nederland. Beiden zijn in 1904 opgericht. Men moet zich bedenken dat er rond 1886 geen verenigingen waren die de belangen voor welk ras dan ook behartigden. Geen NBS, geen Raad van Beheer, NKB of NHDB, geen standaardcommissie of keurmeestervereniging, niets van dat alles. De toenmalige fokkers waren voornamelijk op zich zelf aangewezen en de stand van het ras werd door hen zelf bepaald. U kunt zich voorstellen dat, waar honderd bloemen bloeien ook honderd meningen zijn. Te lezen valt dat het er soms heftig aan toe ging, over de te volgen koers hoe een ras er uit moest gaan zien. Een voorbeeld, de 'Amsterdamse ballonkropper' werd gefokt in Amsterdam, Den Haag en Groningen. Maar in deze drie de steden was de kropper totaal verschillend. Er is toen nog jarenlang gekibbeld welk type het nu moest gaan worden. Na jaren van meningsverschillen besloot men om niet alleen de naam te veranderen maar er moest ook het nodige water bij de wijn gedaan worden om tot één standaard te komen. Zodoende kwam men niet alleen tot de naam de 'Holle Kropper', maar tenslotte ook tot één standaardideaal.

De NBS.

Wijs geworden door de ervaringen kwamen op 22 juli 1923 een aantal mensen in Utrecht bijeen, om een organisatie op te richten die de zich ten doel stelde de sierduiventelt in de meest uitgebreide zin des woords in Nederland te bevorderen. Het bijzondere van deze vereniging was dat men besloot dat alleen verenigingen lid konden worden van deze organisatie, aldus werd besloten tot de oprichting van de Nederlandse Bond van Sierduivenliefhebbers-verenigingen, kortweg de N.B.S. Om aan alle zaken enige structuur toe te kennen, werd er (later) een standaardcommissie, examencommissie en keurmeestervereniging in het leven geroepen. Avicultura en haar blad bestonden toen al 37 jaar. Maar er was nog meer,

Prachtige plaat met tuimelaars uit Geflügelbuch van C.G. Friderich (1896). De Lahore (bovenaan) werd toen nog tot de tuimelaars gerekend. (Archief W. Halsema).

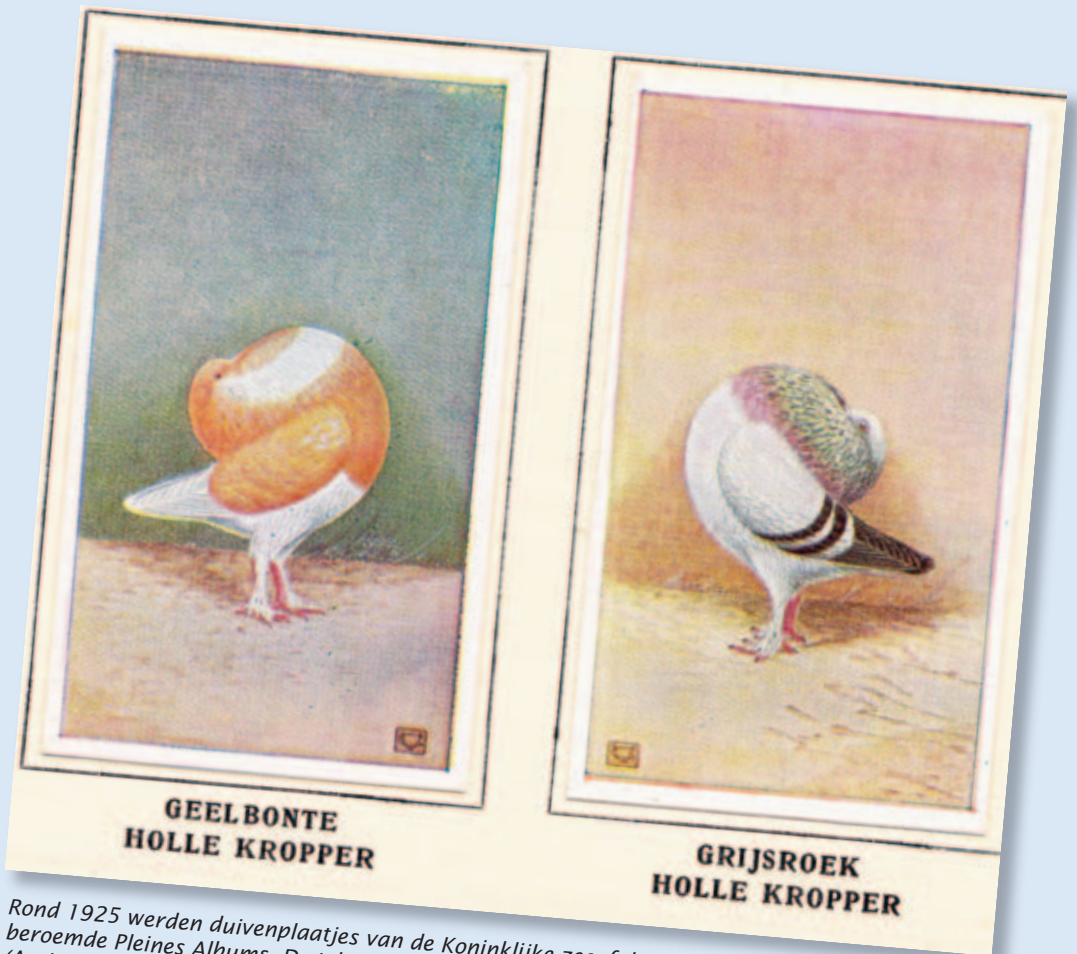
Een groep Oosterse meeuwen, blondinetten uit het beroemde boek van Emil Schachtzabel (1909). (Archief W. Halsema).

Een groep Thüringer en Saksische witstaarten ook uit het boek van Schachtzabel, 'Illustriertes Prachtwerk sämtlicher Taubenrassen' uit 1909. (Archief W. Halsema).

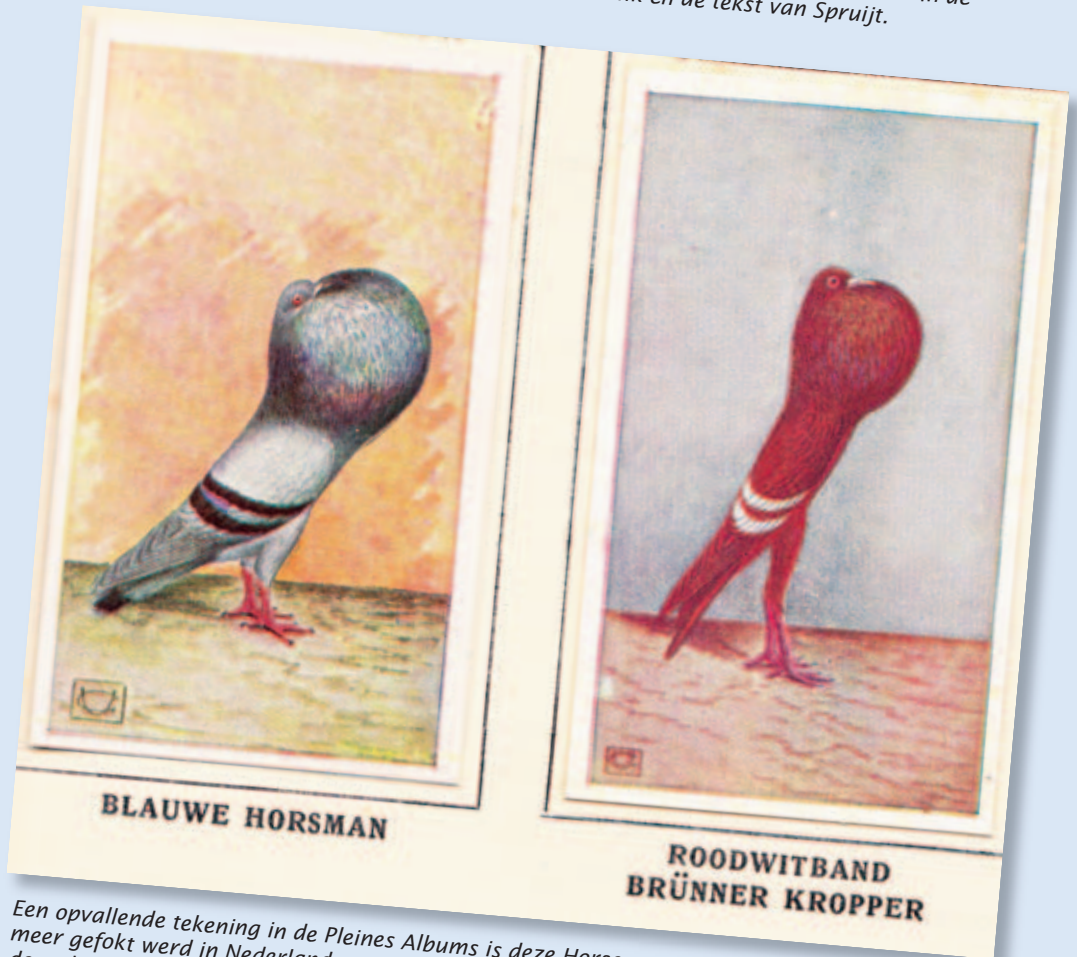
Vanaf de 2e helft van de 20e eeuw was Johan Lentink uit Kampen één van de beroemdste duiventekenaars. Deze Lahore is één van de vele schilderijen die hij gemaakt heeft. (Archief W. Halsema).

Rond 1925 werden duivenplaatjes van de Koninklijke zeepfabrieken 'De Duif' verzameld in de beroemde Pleines Albums. De tekeningen waren van Van Gink en de tekst van Spruijt. (Archief W. Halsema).

in 1894 werd de huidige Koninklijke Vereniging Ornithophilia opgericht. Deze beide verenigingen waren, zonder anderen tekort te willen doen, in ons land de bakermat van de sierduivenhobby. Vele bondsshow's maar ook bondsshow's voor jonge duiven werden daar ondergebracht.

Na de Tweede Wereldoorlog kreeg onze sierduivenhobby een enorme impuls, meer vrije tijd en verdiensten maakten het makkelijker om duiven te gaan houden. Het aantal sierduivenverenigingen en speciaalclubs van rassen hield daarbij gelijke tred. Een reeks van rassen is er in ons land bijgekomen. Er zijn nu ruim 280 sierduivenrassen in ons land erkend, waarvan een achttiental rassen van Nederlandse oorsprong zijn. Momenteel zijn er veertig speciaalclubs, een twintigtal regionale sierduivenclubs en ruim driehonderd gemengde verenigingen lid van de N.B.S. Echter het aantal kleindierenliefhebbers en daarmee ook duivenliefhebbers loopt de laatste jaren terug. Daarom is het goed dat we van twee hobbybladen naar één zijn gegaan. We hebben thans een prachtige gezamenlijke Bondsshow van "haren" en "veren" in het midden van het land, een prima initiatief. Wie had dat een aantal jaren terug kunnen denken! Mijn hoop is dat binnen 5 jaar alle bloedgroepen één grote Nationale tentoonstelling hebben in het midden van het land, die niet alleen zijn uitstraling in ons land mag hebben, maar een voorbeeld voor Europa mag zijn. Ik hoop dat dit onze hobby een enorme impuls mag geven. Wat we gezamenlijk kunnen ondernemen, moet ons ook binden en dat Kleindier Magazine daarvan dan nog steeds verslag mag doen is vanzelfsprekend. Tot slot zeg ik dan met goede moed: 'op naar het volgende jubileum en dat de sierduivenhobby in ons land altijd zal blijven bestaan'.

Een opvallende tekening in de Pleines Albums is deze Horseman. Een ras dat lange tijd niet meer gefokt werd in Nederland en een aantal jaar geleden opnieuw is 'ontdekt'. De Brünner is door de jaren ook veel veranderd. (Archief W. Halsema).